

753010

~~103 181~~
~~10965~~Pest
Gard. K.

MÁSODIK
JÓ'SEENEK
A' PUBLICUM

TISZT VISELŐJIHEZ

1783^{dik} Esztendőnek végezetével

KI - BOTSÁJTOTT

EMLÉKEZTETÉSE,

melly

AZ HAND-BILLIETNEK

NEVÉ

alatt esméretesé lett.

Német nyelvből Magyarra fordított

HÁLÓ MIKLÓS

KOVÁTS JÁNOS

által.

PESTEN,

Nyomtattatott Eitzenberger Annánál,
az Hal-Piartzon Terpendi Hazában.

1784.

~~316299~~

~~303281~~

~~10965~~

~~1000~~

Három Esztendők múlttak-el, hogy én az Orszaglásnak, és közjónak Kormányozását által vennem kellett; én az alatt az idő alatt, az Adminisztrációknak minden részeiben, magam fő regulait, szándékomat, és tzelozásomat nem kevés fáradsággal, szorgalmatossággal, és állhatatossággal elegendőképpen ésméretesé, tettem.

Én nem elégedtem-meg avval, hogy egyszer egy dolgot, tsak megparantsollyam, én azt ki-munkálótam, és meg-fejtegettem; én az bal vélekedésekbül, 's meg-gyökerezett régi szokásokbül, származott környüállásokat 's következeseket a' meg-világosítás által, meg-erötlenítettem, 's próbák által meg-gyöztem, rontottam; én azon Izeretetet, mellyel a' közjónak

nak elő-mozdítására vífeltetem, és annak szolgálattára való kéz buzgóságomat, minden Publicum Tisztyének elmejében szintén bé óltani igyekeztem. Ezekre szükségképpen következik, hogy kiki maga magátúl kezdvén minden tselekedeteiben, egyébre semmire se tzelőzzon, hanem a' nagyobb és számofsabb résznek javára és hasznára. Én Fő-Tiszt-vifelőimben minden bizodalmomat helyeztettem, én ö nékiek hatalmat adtam, hogy ök mint az alattok valóknak szándékoskodásokra való nézve, mint pedig magoktól-is hathatos végzeséket tehessenek, a' személlyeknek meg-választását tellyes szabad akaratyokra hagytam., én az előmben terjesztett dolgokrúl, én az elő-hozott okokrúl, és az mindenkor bötsüendő igazságrúl való szollást, nem tsak Fő-Tisztyeimtül, hanem minden renden lévő embertül-is kedvessen felvettem.

Naponként és óránként nyitva állottak ajtaim, mint az előmben adott állá-

állapotoknak meghalgatására, mint
 pedig a' kétséges dolgoknak meg-
 világosítására. Most úgy itelém, hogy
 magával hozza kötelelségem, és azon
 hívségem, mellyet a' köz-jónak igaz-
 gatására minden tselekedeteimben él-
 tem fogytáig fel-szenteltem; hogy az
 általam ki-adott parantsolatoknak min-
 den ki-vétel nélkül való tellyesését
 fõnt tartsam, mellyek, hogy még
 most-is el-mulasztattak, szívem fájdal-
 mával látom, hogy tudni-illik sok va-
 gyon ugyan meg-parantsolva, és Irás-
 ban ki-adva, de azoknak tellyesété-
 sére, és végben való vitelekre semmi
 módon nem vigyáztatott; ebbül kö-
 vetkezik, hogy a' parantsolatokat du-
 pláztatni kellett, 's mind-azon-által
 a' végzésekben az ember még sem le-
 lehet elegendöképpen bizonyos, mi-
 velhogy sokan, és többnyire csak olly
 kézi munka gyanánt fognak köteles-
 ségek folytatásához, hogy nem az ál-
 lapotban foglaltt jót végezzék, és ar-
 ról a' népet tanítani igyekezzenek,
 hanem csak a' leg-szüükségesebbeket
 hozzák-elõ, egyedül azért hogy elle-

nek Processus ne indításon, és a' Casfatiót, vagy-is a' Tisztsegből való letételt meg-ne érdemellyék.

Az illyetén kézi munkás és szolgai módra lehetetlen, hogy az állapotok házzonnal elő-mehessenek. A' ki az én Udvaromnál, vagy birodalmomban Fő-Tiszt-vifelő, Vice-Praefes, Cancellarius, Consiliarius, Kertilet-Kapitánya (*Kraisz - Hauptmann*) Fő-Ispány, Vice-Ispány, vagy más előjáró, akár Egyházi, akár világi, akár Hadi-renden lévő kíván lenni, vagy abban meg-maradni, tartozik arra:

Elofzer: hogy mostanságtúl fogva minnyájan, a' Publicumnak Igazgatására, ö reájok bizattatott hívaralnak mértékéhez képest, az általam kibotsájtott fő-végzéseket, és Normális Resolutiókat, ujjontan a' Registraturákból ki-vegye, azokat egybe szedgye, 's olly szorgalmatossan olvassa, és olvasással el végezze, hogy azoknak igaz értelmét és valóságos
tzel.

tzellyát magának talajdonná tégye, elméjében jól meg-tartsa.

Másodszor: A' tapasztalás, fájdalommal, bizonyította, hogy a' helyett fokban mintsem a' Részolúciókban foglalt jót fel-keressék, és azoknak értelmét, mellyet egy végben meg-nem lehet fogni, vizsgálják, a' vagyis a' tudva lévő jó szándékban illendőképpen bizakodván, azoknak kedves fel-vételét, és szíves végzését, kötelességeknek tartanak, azoknak inkább a' kellemetlen vagyis fordított felekrül nézik, vizsgálják, azoknak Expeditióját, Írásban való ki-adását, annyi ideig, még csak lehet el-húzzák vonnyák, minden világosítás nélkül ki-botsátyák, irántok senkit sem tanítanak, és ilyen formán, csak egy hijában való haszontalan ki-áltást terjeszteni kívánnak, sőt inkább gyakran minden értelem nélkül való, és a' dolgoknak végzésére nem elegendőképpen világosító oktatásokat ki-eresztenek; avval pedig az igaz különbséget meg-nem fontolják abban,

hogy a' Fejedelem a' maga parantso-
 lati által, egyedül a' maga szándékát
 és tzellyát jelenti, hirdeti; az ö Ud-
 vari, és az Országban lévő Tisztvei
 pedig arra valók, hogy Fejedelmek
 akarattjának értelmét, világosabban
 elő-adgyák annak helyes, szoros, és
 gyors végben való vitelére alkalmas
 utakat választanak, az akadályokat
 el-mellözzék, és arra álhatatosán vi-
 gyázzanak, hogy ezek szorgalmatos-
 san, és ki-vétel nélkül tellyesétesse-
 nek, mivel egyedül ezeknek egészen
 való fel-vételébül, és hejánofság nél-
 kül való tellyesetésébül következhetik,
 és következni kell az benn foglalt jó-
 nak. Ha ezen szándékra, és akarat-
 ra vigyázás nintsen, éppen rossz a'
 gazdálkodás a' Publicum részére,
 annyi Udvari, és Országbéli Dica-
 stériumok, és azoktól függő Tisztvi-
 selőknek tartása, mivel annyi sok
 költséggel, tsak ollyatén embereknek
 sokasága tartatnék, kik inkább a' dol-
 goknak fel-zavarására, hogysen azok-
 nak elő-mozdítására, és tellyesetésére
 szolgálnának.

Hogy

Hogy ha ezen Tifztségek tsak materialiter, vagy-is tsak nevek szerént meg-maradnának, hathatósan nem munkálkodnának, es a' dolog után nem látnának, tehát fokkal jobb gazdaság vólna, azt minnyáját el-parantsolni el-botsájtani, és az által fok Milliomokat meg-tartani, mellyeket a' Contributióból meg-lehetne engedni, és a' mellynek a' Jobbágy fokkal nagyobb hasznát érzene, hogy sem ennyi fok számú Tifzteknek hejános igazgatásából. A' parantsolatok pedig, és az Informátiók szinte azon képpen az Uraságotól Dominiumokból, és a' kerületek Kapitányaitól ide az Centrumhoz az Udvarhoz által küldetethetnének, a' Generális, vagy-is Circuláris, és közönséges parantsolatok itten nyomtatathatnának, a' P'articuláris fok vagy-is különös dolgokban való parantsolatok, azokhoz kikeret illetnének, el-küldetethetnének; inkább hogy sem mint most azokat, a' kerület Kapitánysága, a' Vármegye, vagy az Udvari Dicafterium mindenfé e tekergő úton küldezik, 's ki szoktak adni, s' még-is a' vég-

zés bővebb oktatás nélkül ki-küldette-
tik, melly által tsak a' fok idő vesztege-
tődik, és tsak a' fok Conceptust fel tévő,
azt Visgáló fontoló, bé-hordogató, le-
író és végre a' fok alája-írók fizetődnek.

Hogy ha mind-azon-által, a' mint
én azt ennek-utánna reménlem, és
el-rendelni fogom tudni, mindnyájan
ezek, kik a' Publicum által fizetőd-
nek, egyedül a' magok hivatalokhoz
képest minden parantsolatoknak tel-
lyesítésére, és az azoknak világosítá-
sára vigyázni, és minden részeikben
az azokban foglalt jót végben vinni
fogják, tehát azoknak száma, és tartása
olly Atyái gondviseles fog lenni, melly-
bül minden különös, és az Monárchiában
találendő személy hasznot fog érezni.

Hármadszor: Ebbül következik, az:
hogy minden Dicastériumnál minden
személy maga munkájához olly indú-
lattal viseltetésék, hogy dolgát nem
orák, nem napok, nem papiros fo-
liusok száma szerént számlállyá, ha-
nem minden erejével azon légyen,
hogy .

hogy a' mi eleiben adatik, azt men-
 tül helyesebben, a' köz kívánság,
 és maga köteletségéhez képest végez-
 ze, és ha más foglalatossággá nintsen,
 azokat-is eszébe juttassa, mellyek ha
 dupláztatnak-is új érzékenységet okoz-
 nak, a' kinek nazája, és felebarattyá-
 nak szolgálattýára kedve nintsen, a'
 ki a' köz-jónak fen-tartására különös
 búzgó indulattal nem gerjesztetik, a'
 nem méltó arra, hogy valami dolog
 reá bizatáson, hogy a' Betsület Ti-
 tulusat viselleye, és a' fizetést húzza.

Negyedszer: A' maga hasznára va-
 ló vágyódás, mindenben, minden do-
 log folytatásának romlása, és a' Tiszt-
 viselőnek meg-botsájthatatlan vétke.
 A' maga haszna keresése pedig nem
 tsak a' pénzrül hanem minden más
 egyéb tekéntetekrül-is értetődik,
 melly által az egyetlen egy igaz jó,
 a' szoros köteletség, az elő adásban
 írásban való igazság, a' végzéseknek
 tellyesétése, homályosíttatik, el-takar-
 tatik, el-halgattatik, el-hallasztatik,
 vagy el-erőtlenéttetik. A' ki ebben
 bü-

bünösnek talaltatik, az minden továbbbi Publicum szolgálatokra alkalmatlan, káros és veszedelmes, valamint hogy az-is, a' ki azt tudgya, és meg-nem jelenti, vele egyben tzimborál, és hasonlóképpen az ö hasznából, maga-is hasznot húz, vagy csak alkalmatosságot vár, ahoz hasonlót tselekedni. A' Fő-Tiszt-vifelő, a' ki ezt az alatta valójátúl meg-szenvedi, egyenesen ellenkezik, meg-esküött Hiti-vel, a' melly nem engedi, hogy irgalmaságbúl, vagy más tekintetbül azt el-halgassa. Az alatt való pedig, a' ki Előjáróját ebben fel nem adgya; szoros kötelessége ellen tselekszik, mellyel Fejedelmének, és minden Polgár Társának tartozik.

Ötödzer: A' ki a' Publicumnak szolgálni akar, szükség, a' mint már meg-vagyon fellyebb mondva, hogy magát egészen arra kötelezze, felszenteltye: mellybül a' kövterkezik, hogy ötöt semminémü más dolog, különös maga foglalatossága, semmi vigadózás, idő töltés, a' fő foglalatoss-

to-
 tal-
 ala-
 és
 m-
 ná-
 ak
 ló-
 ezt
 ve-
 iti-
 ir-
 til
 g,
 a;
 el-
 an

 ol-
 ár
 gy
 el-
 k,
 g,
 ni
 a-

tofságoktól meg-ne tartoztasson el-ne
 távoztasson; következendöül semmi
 némü Authoritas, Ceremonia, vagy
 is Elsőség iránt való vetekedés által,
 semmiben se hátráltasson a' fő tzelnek
 tellyesetésétül, és a' köz jónak szor-
 galmatos munkálkodásátül, mert min-
 denben csak az mondatik Elsőnek,
 's leg-főbbnek, a' ki leg-buzgóbb, és
 csak a' ki az alatta valóji közt leg-
 jobb rendet tart. Így tehát, hogy
 vólt-é a' dolog iránt valami Insinuata,
 az-az jelentés, vagy Nóta, az-az jegy-
 zés, vagy más illyetén ugrása, Cere-
 moniája az Cancelláriának, vagy ele-
 gendö vólt-é a' Titulus? avagy sa-
 ruban? meg-füsölködve? vagy füsö-
 letlen személy által ment az foglala-
 totság véghez? arról az érdelmes em-
 ber kérdést nem tész, az annak
 mindegy. Mert az csak arra vigyáz,
 hogy mi módon végződött legyen a'
 dolog. Annak a' kötelessége a' mun-
 kát sürgetni, semmi alkalmatosságot
 el-nem mulasztani, hogy a' dolognak
 jó és hasznos folyamottya legyen. An-
 nak kötelessége az erőtlenséghez, be-
 tege-

tegesekhez engedelemmel, az alatta valójához békecséges türelessel viseltetni; annak kötelelsége, hogy az alatta valójinak bizodalmokat, bizakodásokat magához vonnyá, tsekélységnek ne tartson, semmit ollyast, a' mi jelenvaló, a' mi továbbra való továbbra hadgya. És ez lészzen az az ember, a' ki minden részeiben helyes Elöl-járónak, valaminthogy minden alatta való, maga rendéhez képest helyesnek fog-tartattatni.

Hátodszor: Valaminthogy minden Tiszt-vifelőnek kötelelsége, munkáját kéfedelem nélkül meg-tenni, minden Factumot, az-az a' meg-történt, vagy meg-történhető esetekett, állapotokat, a' fő regulákhoz képest meg-ítélni, vizgálni, 's iránta való vélekedését szabadolsan elő-hozni, azonképpen az-is a' kötelelsége minden Publicum Tiszt-vifelőnek, arra vigyázni, hogy ő maga-is a' bé hatott hazontalan rosz szokásokat ki-írta, a' parantsolatok igaz értelmek szerént legjobb módon tellyesétefsenek, azok,

a'

a' kik ilyeneknek ellent állának, fel-adattásanak. Végre pedig mind azokra-is vigyázni, mellyek felebarátságának elő-menetélére, javára akár mi módon szolgálhatnak mivel az ilyen szolgálattal; mi minnyájan közönségesen tartozunk. A' jó rendtartás mind-azon-által azt hozza magával, hogy az alatta való ez illetén gondolattyaikat, Elő-járója által adgyabé; ez ha olyan ember a' mitsodásnak kell lenni, ha látni fogja, hogy az alatt való nagy búzgósága miatt az igaz tzeltil el-tévelyedett, Atyai oktatással és világosítással jobb útra fogja ötöt hozni. Ha az Elő-járó azt meg-tselekszi, és tapasztallya, hogy az alatta valónak bizodalját megnyerte, annak fok hasznát veheti. Minden Fő-Tisztviselő mind-azon-által leg-előszér-is azon iparkodgyon, hogy ezt alatta valójátúl meg-érdemellye, sött büntetésre-is méltó vólna, ha ő ezen módon magát alatta valóihoz nem viselné, vagy még éppen azt, is, a' mit ök jól elő-adnak, némü némü képpen le-nyomná, vagy akár minémü

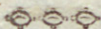
mü tekéntetekbül, vagy-is maga tudatlanságábúl, avagy maga hasznára való vigyázásábúl, abban ö nekik igazságot nem szolgáltatna, nem engedne, a' mit ök magok fel-találtak, fel-adtak, és meg-mutattak.

Hetedfzer: Minden Fö-Tiszt viselőnek kötelessége az, hogy a' mi szükségtelen, és haszontalan, ezt meg-jelentse, és ez ilyenek el-törlésének szükségét elő-adgya, valaminthogy az alatta valónak-is kötelessége az ilyeneket Fö-Tisztviselője eleiben terjesztetni, a' mit tudni-illik lát, hogy a' dolog elő-mozdításához, és a' mostani állapothoz nem hasznos, hanem csak a' tzeitül távozó haszontalan ír-kálást, és idő vesztegetést okoz, hogy az ilyen hátra maradálok félre tételének és a' kéz haszontalan munkában ne foglalatoskodgyék, mert a' kezét, és az időt főebb dolgokra szükség használni.

Nyóltzadszor: Mivel hogy az Igaz jó csak egygyes, és sokféle nem lehet.

het. Az pedig az, a' mi a' közön-
ségét, és a' nagyobb részt illeti. Ugy
azonképpen a' Birodalomnak minden
egygyes Tartományi, tsak egy egész
Birodalmat tésznek, következendő-
képpen mindenek tsak azon egygyetlen
egy jó végre tzeloznak, azért szük-
séges, hogy mindennémü féltés és
bal vélekedések, mellyek mind eddig
a' Nemzetek, és Tartományok, úgy
a' Dicafteriumok között fennt-forogtak,
és fok haszontalan irásokat okoztak,
végső-képpen el-maradgyanak, és
szükség, hogy az ember magával tel-
lyességgel el-hitesse, hogy szintén úgy
az Publicum egész Corpussában, va-
lamint az emberi testben, ha minden
rész nem ép, és tsak egy tag-is be-
teges, minden rész minden tag szen-
ved, és annak gyógyulására minden
egyéb tagoknak kelletik egybe segé-
teni. A' Nemzet, és a' Vallás nem
szükség, hogy külömbséget tégyen,
hanem minnyájan úgy mint egy Mon-
archiának Tagjai, egygyütt attyafiságos-
san éllyenek, és egygyik a' másiká-
nak hasznára lenni igyekezzenek.

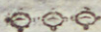
Kilentzedszer: Hibáfsan zavartatnak öszve a' Monarchiának különböző részei, és rendgyei egy más közöt, és egygyik a' másikat nem esméri. Már a' Fejedelemtül kezdvén, az látzik leg-mértékletesebbnek lenni: a' ki, nem úgy mint mások, fokban az maga Jobbágyinak, és az Országának gazdagságot, vagyományát, maga sajáttyának szemléli, és el-hiszi, hogy az Isteni Felség ő miatta teremtetete a' fokban millióm embereket, még pedig nem-is álmodozik arról, hogy ő ezen milliómoknak szolgálattára emeltetett, rendeltetett azon Póltzra; a' Ministerek között azt tartya magát leg-jobb lelki-ésméretűnek lenni, kinek az a' szerentse szerzés egygyetlen tzellya, hogy magát Fejedelmének kedvébe helyheztesse.

Az első és utolsók elegendőnek gondollyák lenni, ha ök a' Publicumnak jövedelmét mintegy Interesnek szemlélik, melly öket a' Publicum Gazdaságának Capitalisábúl illetné, és a' mellynek meg-tartására ő nekik ugyan vigyázni szükség, de egyzsers-
mint

mint arról-is gondoskodni, hogy a' haszon vétel minden esetben a' Capitalist fellyebb, és nagyobb procentora vigye, és nevellye.

Illy formán a' Polgári rend a' Militaris Státust csak arra valónak itéli, hogy ő a' Várat vijja, az ellenséget kergetse, békeség idejében pedig, őtet a' Contribuensnép vér szópójának állítja; a' Katona pedig azt gondolja, hogy Igazsága van ahoz, hogy ő a' Föld népétül a' mennyit tsag lehet, magának hasznot hajtson.

A' Vámos csak azután lát, hogy miképpen fokasította a' Vámnak jövedelmét; úgy gondolkodik az-is, a' kire a' Bányák mive reá vagyon bizva, hogy ő az el-olvasztott Értét szaporíthassa, mennél kövelebb költséggel el-készéthesse, és annak megvétele jól ki-essen. A' Biró csak arra vigyáz, hogy az ő nagyra vágyó Tisztelete, az Igazság szolgálatában fennt tartasson.

Ezek a' Főb ember-kerétök, mellyek minden alattok valóival, egygyütt csak egyedül magokra, nem pedig a' köz jóra vigyáznak, és a' Publicum Igazgatását mind hamis regulákból vezik-fel.

A' vitézlő rend, melly jó rendben szedett, és a' Publicum szolgálatyára készített sok ezer emberek-ből álló, azt a' keveset, a' mi néki adódik, az Országban el-költi, tehát öök pénz költök, és azoknak emész-tőji, mellyet a' Publicum nekik in natura készét, nevezetesen, táplálásokra való eleség, Ruházattyok, keveset ki-vévén, mind az Országban termesztetik, készéttetik, és fabricáltatik. Azoknak szabadságra való elbocsájtások, segítségére vagyon a' szántó vetőnek, a' kézi munkával élő Mester-embernek, és mivel könnyeb módgyok vagyon a' házasághoz a' föld népet-is szaporíttják.

A' Vég-tzélokot (*Finantz*) mellyekre a' Fejedelem szándékozik, nem
a'

a' fellyebb tett puçtumok szerént a' nagyob számrúl érteni, hanem azt-is a' mellett meg-gondolom, hogy a' hason vételek a' Fejedelemtül, és a' Vég-tzélokra vigyázó rendétül figjenek; minden Individuum különös egygyes személly, kinek vagy birtoka, vagy élelmére való szolgálattya, mestersége vagon az Országban, akár az östül maradott jószág, akár maga Veréjtékes keresménnye azt olly formán tellyes, és mint-egy vakmerő bizodalommal a' Fejedelemre bizza avval úgy compromittál és egygyez a' Monárchiában; hogy mindenik tsak éppen annyit fog-hozni, és adózni, a' mennyire az által-látott, és el-kerülhetetlen szükség, a' bátorságos meg-maradás, az Igazságnak szolgáltatása, és az egész Publicum Corpussának előmenetele, kinek mindenik egy egy tagja, meg-kiván, hogy továbbot a' Monárchia ezen fő tzélokön kívül a' költségeket ne vesztegesse, az adókat mentül óltsobb adományokban megtartsa, és a' Publicumot minden részeiben szolgálni, iparkodni fog. El-

lenben ö (a' Fejedelem) a' községnek, és minden egygyes személlynek a' jövedelemről számot adni köteles legyen, senkinek maga hajlandósága után, bö adakozásával kedvezni nem fog, söt még a' szükségben lévöknek sem, ámbátor e' volna-is a' Vagyomoshnak leg-főbb erköltse, sem fogja az Országnek köz jövedelmét osztogatni, hanem az ilyeneket tselekedni, másoknak kedveskedni tsak abbül legyen nékie szabad, a' mi különösen saját tulajdon magáé.

Történet képpen pedig, ha a' költségek nevezetes Summiákkal alább szállának, akkor tartozik az adóbül-is engedni, mert minden Polgár nem a' bövség kedvéért, hanem tsak a' szükséghez képest adózik.

Úgy a' Vámok, és Harmintzadok Tisztjei, szükség hogy azokat, tsak úgy, mint-egy az kereskedésnek és a' szorgalmato'ságnak kúltsait nézzék, és a' midön egyszer bizonyosak abban, hogy a' költségeket, a' haszon
du-

duplatsan-is helyre hozza, melly ab-
búl fog állani, hogy a' belső Élelem-
nek úttyai meg-tágítattak, és a' szor-
galom számosan el-ozlott kezekre el-
terjedett, tehát ö nékiek egyedül ar-
ra szükség vigyázni, hogy az élelem-
nek ki-terjedett úttyait fennt tartsák,
né talántán az alatomban való bé-ho-
zott partékek által, vagy más külső
kereskedés által valami ártalmok okoz-
táson.

Szinte azonképpen a' Bánya-bé-
lieknek mívelője Termesztője, más
particularisokkal egygyütt az Értznek
mívelését mint-egy Fabrikának nézze,
hogy minden a' ki a' körül dolgozik,
vagy a' ki az ö birtokában terem a'
szerént azt a' mi ötet illeti, meg-nyer-
je, nem pedig arra kényszerítse, hogy
több Értzet hozzon, adgyon-elő 's
úgy vegye díját, vagy magát köte-
lezze, hogy a' maga Értzét, ha le-
hetne-is, másnak drágábban nem fog-
ja adni. Ugy szinte tartozik a' Biró-
is nem a' külső formalitást, hanem
az Igazságnak végben vitelét tekén-
teni,

teni, és mivel ezen szó, Igazság, egyedül a' leg-nagyob illendőséget magában foglallya, tehát ö-is faradságainak tsekéllyeb jutalmazáfat-is a Publikumnak szükségéhez hozzá szabja, és annak tulajdonítsa.

Tizedszer: A' Publicum szolgálatyában való foglalatofságokban femmi személy válagatás, és arra való nézve szármozható kedvezés vagy ellenkezés bé ne tüzűszon. Valaminthogy az emberi Társaságban a'külömböző Charactereket, és Elmélkedések módgyát bárátságos kötésre lehetetlen egybe-kapcsolni. Szintén úgy a' foglalatofságok jó és helyes végezésében egyedül azokra szükség vigyázni a' szolgálatban lévöknek, a' kik tudni-illik leg-alkalmatosabbak és leg-sörényebbek.

Ez a' fellyebb valóknak az alattok valójokhoz való kötelelésegek, a' kik pedig hasonló Characterben és renden vannak, szükség, hogy egygyenlő hatalmok, és a' foglalatofságok végzésére hathatós módgyok légyen, magok
köl

között egygyet értsenek, minden emberi Tekéntetet, Tzeremoniát, Elsőségre való vágyodást félre-tévén a' reájok bizott dolgokat egygyütt vizsgállyák, sürgésék, elő-mozdítsák, egygyik a' másikat meg-látogassák, az elő-fordulandó állapotokrúl egygyütt szóllyanak tanátskozzanak, egygyik a' másikat világosítsa. Nem pedig, hogy egygyik a' másikra panaszolkodgyon, hanem azt inkább egészen felejdékenségben hadgyák, tsak hogy a' köz-jónak állapottya előbbre mehelsen.

Tizenegyedfzer: A' maga magához való hajlandóság, maga szeretete semmi szolgát annyira meg-ne vakítson, hogy szégyenellyen valamit mástúl tanulni, akár az hasonló légyen hozzája, akár alább való nálanal. Az ollyatén tehetséget vagy-is jó módot, mellyet egygyike, vagy a' másika a' dolgoknak helyes kezdésére vagy el-végzésére fel-találtt, azon szíves-séggel közellye Társaival, Collégái-val, melly szíves-séggel ezek-is tartoznak töle ezen jó találmányt fel-
 B 5 venni,

venni, 's ki tanulni Minnyájan azon fő végre tzélozván, hogyan lehessen leg-helyesebben haznólsabban a' Publicumot szolgálni.

Tizenkettődszer : Az parantsolatoknak Expeditióját fél-tételét, 's ki botsájtását, vagy a' Nagyobb állapotokról való rendeléseket Tanátskozsókat a' végzéseket, és Informátiokat. Nem szükség a' szokott Tanáts Tarto, vagy Expeditiókat Készítő Napokra hallasztani, hanem azon jó indulat melly őket a' végső jó tzélnak el-nyerésére serkengeti, szükség hogy ezeknek-is tellyesetésére, 's idő vesztegetés nélkül való elő-mozdítására ösztönözze,

Tizenharmadszor. mivel az egész dolog abból áll, hogy a' parantsolatok helyesen meg-értetődgyenek, szorgalmatosán tellyesétesenek, és az azok körül foglalatoskodo személlyek tehetségekhez, vagy tehetetlenségekhez képest meg-külömböztesenek, megcsmértésenek, és alkalmaztalsanak,

te-

tehá
min
szor
az C
ben
porá
járó
vag
ott
ren
dóh
nak
visg
lat
min
egy
lat
vag
go
me
alk
gy
ke
ta
de

tehát el-kerülhetetlen szükséges, hogy minden Esztendőben, vagy valahányszor olyan eset adgya-elő magát, hogy az Országnak egygyik vagy másik részében a' dolgok rendetlenül, vagy szaporátlanul folynak tehát a' Fő-Elöljáró vagy maga személlye szerént, vagy a' kit ez oda fog rendelni, az ott lévő Magistrátushoz. Tiszt-viseelő rendhez, vagy Generalis Comendóhoz azonnal el-mennyen, a' dolognak környül-állását ott helyben megvizgállya, a' foglalatostkodó, szolgálatban lévő Subjectumokat examinállya, minden Embert meg halgafson, és egyvégben, a' már ki-adott parantsolatokhoz képest a' hibát helyre hozza, vagy ha terhessebb Circumstántiák magokat elő-adnák, azokat Énnékem meg-jelentse. Az alatt-is pedig az alkalmatlan Subjectumoknak meg-hagyása, vagy el-tiltása iránt rendeléseket tegyen.

Ez itten meg írtt módhoz és rendtartáshoz szükség, hogy magát minden Dicasterium, Kerület Kapitánnya, Vár-

Vármegye, maga alatta valói irant alkalmaztása, és vagy maga a' FöElőjáró, vagy annak hiteles embere öket meg-visgállya, és e' visgálásban úgy visellyék magokat azokhoz valamint hogy a' föbb Udvari Tisztviselő rend ö hozzájuk viselni szokta magát; kivált-képpen pedig arra ösztönözze öket, hogy a' Prothocolumokat jó rendben tartsák, a' parantsolatokat és meg-hagyásokat helyesen végezzék.

Az illyetén visgálások alkalmaztságával pedig mindenek előtt (a' *Conduit* *) Listákat szükség igazítani, és ez vagy amaz Tisztviselőnek hire neve maga viselése irant a' Publicumban forgó jó vagy bal vélekedéseket fel-jegyezni.

A*

---

* *Conduit-Lista*, azon és ollyatén *Conscriptio*, mellyben minden különös embernek, példának okáért minden Katonáknak neve, eredete, esztendője, vallása 's a' t. és maga viselése fel-szokott jegyeztetni.

A' Kerület Kapitányai , a' Fő és Vitze-Ispanyok , a' Kerületben lévő Commissariusokat , Szolga-Bírákat , és azon Dominiumokat , melyek igazgatások alatt vannak , a' képen meg-visgálják , és szinte azon mód szerént , a' Kerületben az abban lévő Dominiumnak Praefectusa , vagy. Más Fő-Tisztye iránt meg-teendő (Conduit) Listában , jelesen-e' két punctumot fel-jegyezze : tudni-illik hogy ő a' parantsolatoknak megtartásában szorgalmatos-é? és más egygyébb aránt-is emberséges ember legyen-é? Mivel a' Földes Urasága személlye szerént a' jóságot nem igazgathatta következő képpen a' parantsolatokat maga végben nem viheti , arra való nézve mind ezeket Praefectusaira , és más Tisztyeire bizza , azoknak factumáért tselekedetért magát kötelezi , és így ha olly rendelés talál jönni , hogy az illyetén helytelen Tisztek el-botsájtásanak , azt a' Törvényes igazság szerént megengedni tartozik.

Tizen-

Tizennegyedszer : A' Publicum-
 nak minden hiv szolgája, és minden
 emberséges Ember azon igazítások-
 ban, vagy jobbításokban, mellyek a'
 köz jónak elő-mozdításában, akár az
 adózás akár a' gazdaság vagy más do-
 log iránt, helyesebben haznosabban,
 és jobb rendben meg történhetnek,
 csak maga személlyének nagyobb vagy
 kedvesebb voltát meg tekintse; és
 ha azok ö néki terhessek, azok ellen:
 ha hasznosok és Kellemetesek azok-
 mellett szölyon mindazon által szük-
 ség, hogy mindenkor azon fő-regu-
 lara vigyázzon, hogy ö csak egy ma-
 gános Ember, és a' nagyobb szám-
 nak és résznek haszna a' magános Kü-
 lönösen (midön a' Particularis Kü-
 lönös személyt, és a' fejedelmet-is,
 csak egygyes Embernek tekentyük)
 fokkal fellyül-halladgya; szükség, hogy
 meg-gondollya magában, hogy a'
 mi a' köz-jónak, kinek ö maga csak
 egygyes tagja, hasznára vagy ha
 eleinte az ö néki úgy lenni nem látzik-
 is mind-azon-által annak végben vé-
 telével maga-is saját hasznát fogja lát-
 ni, tapasztalni.

Ezek

láltt
 köte
 véve
 és p
 és h
 abba
 nyos

elme
 cum
 ban
 re n
 akar
 láim
 azok
 mag
 azon
 tart
 latja
 letet
 cum
 acci
 az i
 Tisz
 nem

Ezek rövideden egyben foglaltt elmélkedéseim, és hogy ezek a kötelességet, és búzgoságot egyben vévén, véghez-mehetnek, beszédim, és példa adásim meg-bizonyithattyák, és hogy én ezeket tellyesíteni fogom, abban minden Ember ezután-is bizonyos lehet.

A' ki tehát vélem egygyütt így elmélkedik, és a' ki magát a' Publicumnak szolgállattyára, (méglen abban foglalatoskodik) semmire egyébre nem tekintvén, magát fel-áldozni akarja, az a' fennt fel-jegyzett Reguláimat könnyen meg-fogja érteni, és azoknak tellyesítését valaminthogy magamnak sem látzatnak terheseknek azonképpen ö sem fogja terheseknek tartani. A' pedig a' ki tsak a' szolgálatjához kaptasolt hasznot, vagy betsületet tartja maga tzéljának a' Publicumnak szolgálatjat pedig tsak mint egy accidensnek, és el-múlhatónak nézi, az inkább előre mondgya-meg, és a' Tisztségét hadgya-el, a' mellyre ö sem nem érdemes, sem nem alkalmas, mert

mert a' Tiszt-viseelés a' kormányozás,
a' Publicum szolgálattára hevesen
fel-gerjedett Lelket, és az Ember-
nek maga magának meg-tagadását,
's minden kellemetességeknek el-ha-
gyását meg-kívánja.

Ezek azok, mellyeket min-
den Embernek tudtára kívántam adni
hogy az Publicum kormányozásának
illy terhes voltában, az igaz tzeának
el-nyerésére ezeket minnyáján hafz-
nálhassák, kik abban foglalatoskod-
ni fognak. *Költt Bétsben Sz. András
havában, 1783.*

753010

,
n
r-
t,
a-

n-
ni
k
k
z-
d-
as

753010